

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Hof van Transwijk 2
3526 XB Utrecht
030 284 3200
vraagbaak@loc.nl

BTW: 808564018B01
IBAN: NL42 TRIO 0198 5295 70
KvK: 30162169

Betreft: Commissiedebat 11 mei 2022 over GGZ / Maatschappelijke opvang /
Suicidepreventie

Utrecht, 9 mei 2022

Beste leden,

Op 11 mei as. debatteert uw commissie met de minister over GGZ /
Maatschappelijke opvang / Suicidepreventie.

LOC Waardevolle zorg ondersteunt onder meer cliëntenraden in ggz-organisaties
en ondersteunt de beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz.

In deze brief vragen wij uw aandacht voor de schadelijke en landelijke gevolgen
van de recente (voorgenomen) sluitingen van ggz-behandelplaatsen en voor de
noodzaak om de ggz voor de langere termijn vanuit waarden van mensen te
organiseren.

In deze brief staat ook informatie uit recente contacten die wij hadden met een
aantal cliëntenraden van de betrokken ggz-organisaties over hoe zij de huidige
praktijk ervaren. Het menselijke aspect lijkt uit het oog te worden verloren en
medezeggenschap komt in de knel wanneer organisaties al uitvoering geven aan
beslissingen die zijn (formeel) nog moeten nemen.

Wij verzoeken u hierbij om de informatie in deze brief te betrekken bij het debat.

Sluiting plaatsen bij ggz-klinieken

In de afgelopen maanden hebben onder meer de ggz-organisaties als Pro Persona, Altrecht, Arkin en Parnassia besluiten genomen om plaatsen in klinieken voor mensen met ernstige en langdurige psychische of psychiatrische gezondheidsproblemen deels of gedeeltelijk te sluiten.

De voorgenomen sluitingen treffen mensen die specialistische ggz hulp nodig hebben. Niet alleen treft dit direct mensen die nu deze hulp krijgen. Ook raakt dit de mensen die hiervoor op de wachtlijst staan, hun naasten en de medewerkers.

Het gaat om mensen die al meerdere trajecten hebben doorlopen en langdurig op wachtlijsten stonden of staan voordat zij deze gespecialiseerde hulp kregen. Het gaat om mensen die doof of slechthorend zijn, jeugd, volwassenen die voortgezette behandelingen nodig hebben, mensen met psychosomatische klachten. Om de benodigde hulp te kunnen bieden is expertise juist in deze klinieken gecentreerd. De klinieken bieden landelijk of bovenregionaal hulp. Bij het verloren gaan van deze expertise is er geen passend alternatief omdat deze hulp voor deze mensen juist al het laatste redmiddel is.

Deze mensen en hun naasten zetten een grote stap wanneer zij zich eraan committeren dat zij voor deze zeer intensieve hulptrajecten op de wachtlijsten willen komen staan. Door de voorgenomen sluitingen verliezen zij hun toch vaak al wankele toekomstperspectief en hoop op een betere kwaliteit van leven. Zij zijn gebaat bij stabiele omstandigheden. Bekendmaking van een voorgenomen sluiting brengt direct onzekerheid en spanningen teweeg in de groepen en in het dagelijkse leven. Het verergerd de gezondheidsproblemen, doet een zwaar beroep op de omgeving en leidt uiteindelijk tot zwaardere en duurdere zorg.

Bekende knelpunten

De betreffende ggz-organisaties geven aan dat financiële tekorten en personeelsproblemen de aanleiding zijn van de voorgenomen sluitingen. Op een wrange manier illustreert dit de analyse van de situatie zoals beschreven in het WRR-rapport Kiezen voor houdbare zorg uit september 2021. In de paragraaf 'Zorg voor volwassenen met een psychische stoornis' worden de problemen zoals die zich nu voordoen al benoemd (p.148): "De kwaliteit van de zorg en de toegankelijkheid van de gespecialiseerde ggz zijn zorgwekkend. Voor een belangrijk deel zijn financiële en personele problemen hier debet aan. Het aantal ggz-instellingen is in rap tempo afgebouwd, terwijl de opbouw van de benodigde ambulante zorg achterblijft. Dit zet de kwaliteit en de toegankelijkheid van de ggz ernstig onder druk." Zie ook de recente publicatie van 9 mei 2022 van de IGJ

'Sluiten en afbouwen van zorgaanbod in de ggz vraagt aandacht' over deze problematiek.

In 2020 constateerde de Rekenkamer in het rapport 'Geen plek voor grote problemen' al dat mensen met ernstige psychische gezondheidsproblemen langer moeten wachten op de goede en passende zorg dan mensen met minder zware psychische problemen. Ondanks toezeggingen en plannen van aanpak van het vorige kabinet, zijn de gewenste resultaten dus vooralsnog uitgebleven.

Papieren versus dagelijkse werkelijkheid over wachtlijsten

De antwoorden van 22 april van de minister op de schriftelijke vragen van de leden Kuiken en Westerveld (AH 2519 2022Z05070 Antwoord van minister Helder (Langdurige Zorg en Sport) Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021-2022, nr. 2341) over hoe de situatie volgens toezichthouders zou zijn komt niet overeen met de praktijk zoals de cliëntenraden die nu meemaken.

Cliëntenraden geven aan dat de wachtlijsten nog steeds zeer lang zijn. Het gaat hierbij om echte mensen die daadwerkelijk gespecialiseerde hulp nodig hebben. Er is een al tekort aan hulp voor deze mensen en het alleen overeind blijven van de huidige specialistische zorg biedt al onvoldoende mogelijkheden voor het oplossen van wachtlijsten. De situatie wordt alleen nog schrijnender door het sluiten van klinieken. De huidige situatie zorgt al voor grote druk op medewerkers waardoor nu al medewerkers vertrekken. Wij maken ons grote zorgen dat de langdurige ggz in een neerwaartse spiraal komt.

Gevolgen en menselijk aspect

De sluiting betreft een kleine groep mensen van het totaal aantal mensen dat hulp krijgt in de ggz-organisaties. Dat de sluiting gevolgen heeft voor hulp aan een relatief kleine groep mensen, doet echter niets af aan de ernst ervan.

Wij vragen hierbij nadrukkelijk aandacht voor het menselijke aspect van deze gang van zaken. Deze ontwikkeling van het sluiten van bedden raakt mensen in de langdurige ggz en hun naasten in hun menselijke waardigheid en brengt veel onrust met zich mee en angst en onzekerheid. Mensen vragen zich af of er voor de hulp die zij nodig hebben wellicht ook stopzetting dreigt; worden psychische en psychiatrische gezondheidsproblemen wel serieus genomen worden als hulp zomaar stopgezet kan worden; betekent dit dat mensen met ernstige fysiek-medische aandoeningen meer waard zijn dan mensen met ernstige psychische en psychiatrische gezondheidsproblemen?

Organisaties geven aan dat zij voor mensen op zoek zijn naar vergelijkbare hulp. Voor de meeste mensen die nu deze hulp krijgen of hiervoor op de wachtlijst bleek al eerder dat ambulante hulp voor hen niet de oplossing was. Dit kan bij het stopzetten van de huidige hulp dan ook geen goed alternatief zijn. Daar komt bij dat het ook mensen betreft die soms op grote afstand wonen van de voor hen juiste hulp en die, bijvoorbeeld vanwege hun fysieke situatie als gevolg van psychisch-somatische gezondheidsproblemen, niet naar een kliniek kunnen reizen voor dagbehandeling.

Cliëntenraad te laat betrokken bij voorgenomen besluit

Een zorgorganisatie is bij een voorgenomen besluit tot sluiting verplicht om een adviesaanvraag te doen bij de cliëntenraad volgens de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz). De wet zegt dat dit op een zodanig tijdstip dient te zijn dat de cliëntenraad redelijkerwijs genoeg tijd heeft zich een goed oordeel ter zake te vormen en dat het advies van wezenlijke invloed kan zijn op het te nemen besluit. In de praktijk komt het voor dat organisaties eerst cliënten en medewerkers informeren over het voorgenomen besluit en dat de cliëntenraad daarna de adviesaanvraag ontvangt.

Cliënten krijgen te horen dat het stoppen van deze zorg noodzakelijk is vanwege financiële problemen of omdat er personeelstekorten zijn. Zij vragen zich af wat de precieze problemen zijn en of er echt geen andere oplossingen mogelijk zijn in overleg met de zorgkantoren. Cliënten en cliëntenraden voelen zich door de gang van zaken buitenspel gezet en niet serieus genomen. Terwijl zij daadwerkelijk mee willen denken en zich willen inspannen om te zoeken naar zo goed mogelijke oplossingen voor cliënten en voor de organisatie. Ook vanuit menselijk- en behandel-oogpunt is het van belang dat organisaties de cliënten tijdig bij dergelijke ingrijpende besluiten betrekken en dat zij daadwerkelijk kunnen meebeslissen.

Procesmatig is het volgens LOC Waardevolle weg niet de juiste weg van een zorgorganisatie om eerst medewerkers en cliënten te informeren over de aanstaande sluiting en daarna advies te vragen aan de cliëntenraad. We vragen ons dan ook af in hoeverre sprake kan zijn van wezenlijke invloed op het te nemen besluit door cliënten, wanneer de organisatie al uitvoering geeft aan het besluit dat zij (formeel) nog moeten nemen.

Een en ander doet veronderstellen dat de cliëntenraad alleen nog invloed kan uitoefenen op de manier waarop het besluit uitgevoerd gaat worden en kan

proberen om nadelige gevolgen voor de cliënten te beperken. Dat past niet bij de geest van de Wmcz.

Oplossingen op korte termijn - landelijk beleid nodig

We maken ons grote zorgen over de toekomst van alle mensen die specialistische hulp nodig hebben bij hun geestelijke gezondheidsproblemen. We vrezen dat als het al mogelijk is om de voorgenomen sluiting bij deze organisaties niet door te laten gaan, dit zal leiden tot het stopzetten van de hulp bij andere organisaties met speciale expertise waardoor er andere mensen de dupe worden. Wij pleiten dan ook voor een spoedige en structurele oplossing.

Bovenstaande schetst het beeld dat er in de praktijk geen sprake is van goede en passende zorg voor de betrokken mensen en dat de ggz-organisaties geen continuïteit van zorg bieden, op een manier die bijdraagt aan herstel en kwaliteit van leven van mensen.

En dat zorgorganisaties het menselijke aspect voor zowel cliënten, naasten, mensen op de wachtlijst en medewerkers uit het oog hebben verloren. Wij vragen ons af, sturen we in Nederland de ggz aan om grote aantallen mensen te helpen of willen we dat de ggz mensen helpt die de zorg het hardst nodig hebben?

LOC Waardevolle zorg pleit voor een structurele en landelijke oplossing waarbij zorg mogelijk is voor mensen die dit nodig hebben en waarover cliënten daadwerkelijk zeggenschap hebben.

We verzoeken u om aan de minister te vragen:

- *Hoe de minister aankijkt tegen of op deze manier daadwerkelijk goede en passende zorg wordt geboden en of er continuïteit van zorg wordt geboden.*
- *Dat de minister ervoor zorgt dat op landelijk niveau voldoende van dit soort hulp beschikbaar blijft.*
- *Dat de minister zich uitspreekt over de manier waarop er nu met mensen met ernstige gezondheidsproblemen heen en weer geschoven wordt.*
- *Welk belang de minister hecht aan dat cliënten invloed kunnen uitoefenen op het beleid van de ggz-organisatie en vanaf welk moment zij vindt dat ggz-organisaties cliëntenraden zouden moeten betrekken.*

Oplossingen op lange termijn - ggz vanuit waarden

LOC Waardevolle zorg pleit voor de lange termijn voor fundamentele verandering in de langdurige geestelijke gezondheidszorg. Dat kan ook, zo laten kleinschalige ontwikkelingen en alternatieven zien. LOC Waardevolle zorg ondersteunt de [beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz](#). De beweging bestaat uit een groep mensen die als visie heeft dat het er vooral om gaat dat mensen een zinvol en waardevol leven leiden – met vanuit die basis ook de nodige aandacht voor psychische problemen. Zij zetten zich ervoor in om goede initiatieven te versterken en met elkaar te zorgen voor een grotere impact. De beweging werkt samen met kenniscentrum Phrenos, Trimbos-instituut, de Nederlandse ggz en Valente.

Ten slotte

De toestroom naar de ggz, de problemen in de maatschappelijke opvang en in de vrijwillige en verplichte jeugdzorg hangen met elkaar samen. LOC Waardevolle zorg pleit voor een samenhangend beleid op deze terreinen, inclusief het wegnemen van financieringsschotten.

Wij denken en werken als LOC Waardevolle zorg en met de mensen uit de cliëntenraden en vernieuwingsbeweging graag mee aan een nieuw lange termijn perspectief en voorwaarden die nodig zijn zodat in de praktijk sprake kan zijn van waardevolle zorg voor zowel mensen die zorg nodig hebben, naasten als medewerkers.

Als u vragen heeft of met ons in gesprek wilt, kunt u contact opnemen met LOC adviseur belangenbehartiging Mariëlle Cuijpers: m.cuijpers@loc.nl of 030 284 3200.

Met vriendelijke groet,

Marthijn Laterveer
Coördinator